

Tulevikusuunajate majandustoimkonna arusaamad, järeldused ja soovitused pakendite tootmise, kasutamise ja käitlemise teemal

Ohud, probleemid ja vastuolud

1. Pakendite koguhulk Eestis kasvab jätkuvalt koos majanduse ja tarbimise kasvuga. Tingituna e-kaubanduse intensiivistumisest 2020. aasta piirangute ajal ei ole koroonaviiruse üldine majanduskasvu aeglustav mõju toonud kaasa pakendite hulga vähenemist, pigem vastupidi.
2. Suurem osa kasutatavatest pakenditest on ühekorrapakendid, pandipakendi osakaal on ca 13% kogu tekkivast vastava kategooria pakendihulgast (plast, klaas, metall), korduskasutatava joogipakendi osakaal Eestis on ca 12%.
3. Korduskasutatava pakendi osakaal Eesti kogu veopakendi ringluses on 25%, kiiresti liikuvate toidukaupade tarnel ca 40%. Ühekordselt kasutatav veotaara on suuremas osas kartong, mingil määral ka plast, ja sellest jõuab taaskasutusse 90%.
4. Korduskasutatava pakendi osakaal kogu pandiga koormatud joogipakendi hulgas väheneb – 2015. aastal 22%, 2019. aastal ainult 15%.
5. Kergesti ümber töödeldava ja liigiti kogutava pakendi osakaal pole 2012. ja 2020. aasta võrdluses suurenenud.
6. Pakendite sortiment on väga suur, arvestuse pidamine ja auditeerimine raske ning olemasolev info seetõttu suuresti ebatäpne. Ühtne andmebaas on vajalik.
7. Käitumist motiveeriv teadlikkus korduskasutatava pakendi vajalikkusest on väga vähene, mõnevõrra parem on olukord joogipakendi puhul (otsene seos müügipakendite korduskasutussüsteemide puudumisega Eestis).
8. Ainult pakendi kaalu vähendamisse suunatud innovatsioon pärsib taaskasutust ja soodustab energeetilist kasutust.
9. Vaatamata suurenevale keskkonnakoormusele on pakendimajandus järjest enam suundumas odavamale ühekordse lõpp-pakendi poole.
10. Pakendikonteineritesse mittesobiva prügi osakaal avalikes konteinerites on suur (2020. aastal 28%) ja seetõttu kogutud materjali taaskasutusse võtmine ning ringlusesse suunamine väga keeruline. Tulemusena satub ka kergesti ümber töödeldav pakend energeetilisse kasutusse.
11. Laienev e-kaubandus ja pakiautomaatide kasutus on suurendanud hüppeliselt kaubaühiku kohta kuluvat pakendi hulka, kusjuures pakendi hulk sellistel puhkudel on tavakaubandusest kuni 7 korda suurem. Sageli on tegemist ebavajaliku ülepakendamisega ning enamasti on kasutusel ühekorrapakend.
12. Ilma riikliku või ELi sekkumiseta ei ole võimalik mõistlikus ajaskaalas tekitada positiivset murrangut pakendimajanduses, kuna uute ühekorrapakendite tootmine ja kasutamine on odav ja mugav. Vajalik on poliitiline otsus ja tahe.

Eesmärgid ja mõistlikud tegevused nende saavutamiseks

1. Pakendikasutuse korraldamise lõppeesmärk on pakendi kasutamise üldine vähendamine ning sellise pakendi tootmise ja kasutamise järkjärguline lõpetamine, mida ei saa korduskasutada ega taaskasutada.
2. Koos jäätmete kogumise ja käitlemise korra reguleerimisega tuleks paremini korraldada riiklike juhiste rakendamine ja kord pakendite liigiti kogumiseks. Stimuleerida tootjaid pakendeid märgistama vastavalt juhistele. Minimaalselt tuleks liigiti koguda pappi/paberit, klaasi, metalli, plasti.
3. Maksustada üle Eesti progresseeruvalt sorteerimata segaolmejäätmed ja segapakendid ning selle arvelt subsideerida sorteeritud jäätmete ja pakendite, sh korduskasutuspakendite käitlemist sellisel moel, et liigiti ja puhtalt kogutud pakendite äraandmine oleks lihtne, mugav ja tasuta.
4. Töötada välja ja kehtestada pakendi disaini juhend, seades prioriteetseks korduskasutuse, transpordi optimeerimise (sh sobivus veopakendiga) ja taaskasutuse võimalikkuse. Juhendi nõuetele mittevastavad pakendid maksustada (prügistamis)maksuga.
5. Tõsta korduskasutus pudelite määra joogitaaras 50%ni. Selleks kehtestada kohustuslik standard klaaspudelitele – 0,25 l, 0,33 l, 0,5 l, pint, 0,7 l, 1,0 l ja 1,5 l – sama kujuga pudel kõigile tootjatele.
6. Laiendada pandipakendi nomenklatuuri kangematele alkoholsetele jookidele aastast 2022 ja pärast elutsükli analüüsi ka teistele toidukaupadele nii palju kui võimalik.
7. Rakendada korduskasutustaara või pandipakendi süsteem kodukeemiatoodetele aastast 2024.
8. Tarbija ostuvaliku lihtsustamiseks rakendada kõigile pakenditele lihtne kasutusviisi nn valgusfoorimärk, mis tähistab korduskasutust, taaskasutust ja põletamist/ladestamist. Otsuse pakendi märgistamise ja maksustamise kohta teeb Pakendiregister pakendi esmaregistreerimisel.
9. Eestis plastpakendisse pakendatavate toodete ja kaupade puhul rakendada aastaks 2023 nn puhta plasti printsip, mille kohaselt tohib kasutada ainult homogeenset ühekomponendilist kergesti ümbertöödeldavat plasti. Hinnastada pakendid ringlusse võetavuse kriteeriumi alusel. Pakendid, mida ei saa taaskasutada või ümber töödelda, tuleb keelata aastast 2024.
10. Suurendada Eestis kasutatavates veopakendites korduskasutatava taara hulka 90%ni aastaks 2022. Kehtestada Pakendiregistri kaudu ühekorrapakenditele prügistamismaks.
11. Töötada välja ja rakendada korduskasutuspakendite infrastruktuuri teenus ja selle kasutuselevõtu stimuleerimiseks rakendada esimestel aastatel pilootprojektidele ja arendusfaasile riiklikke toetusmehhanisme seni, kuni teenus muutub mastaabiefekti toel majanduslikult mõttekaks. Eesmärgiks 50% kogu toitlustuskohtadest kaasamüüdava toidu ja joogi müügipakenditest.
12. Korduskasutatava müügipakendi kasutuselevõtu stimuleerimiseks Eestis rakendada (import)kaupade ühekordsetele pakenditele erinevat maksustamist (nt korduskasutusele käibemaksu nullmäär või ühekordsele täiendav prügimaks).
13. Koos suuremate kullerifirmadega töötada välja ja rakendada Eesti-siseselt pakiautomaatides standardsete korduskasutatavate transpordipakendite kasutamise mehhanism koos pakendite tagastamise ja vajaduse korral pandisüsteemiga. Kasutada näiteks pakikastide suurustele vastavaid transpordipakendeid ja korduskasutatavaid kotte ning pakendite

identifitseerimiseks RFID-koode. Mehhanismi pilootprojekte ja arendusfaasi toetada riiklike meetmete abil.

14. Viia üle Eesti Keskkonnaministeeriumi jäätmevaldkonna kommunikatsioonistrateegia raames eelarvehenditest läbi ulatuslik teavituskampaania jäätmekäitluse ja pakendikasutuse põhitõdede ja reeglite tutvustamiseks.

Toetavad asjaolud

1. Pandipakendi haldusalas olevate pakendite tagastusmäär on rahuldav – 90% pandipakenditest Eestis tagastatakse, see määr vastab arenenud riikide tagastusmääradele.
2. Korduskasutatav veopakend töötab regionaalselt hästi ja selle kasutus järkjärgult kasvab. Tagastusmäär on 97,5%.
3. On olemas tehnilised lahendused korduskasutatavale primaarpakendile ja selle käitlemisele.
4. Teadlikkus ühekorrapakendi kasutamise vähendamise vajalikkusest ja teoreetiline toetus sellele kasvab eriti noorema põlvkonna seas.
5. Pakendijäätmete ringlussevõtt ja taaskasutus suureneb absoluutarvudes ja tasapisi ka proportsioonis kogu tekkivast pakendijäätme hulgast.
6. Kogu Eestis kasutatava veopakendi üleviimine korduskasutuspakendile vähendab jäätmekogust ca 8000 tonni ulatuses ja CO2 emissiooni ca 10 000 tonni.
7. Eestis kasutatava (toidu) müügipakendi üleviimine korduskasutuspakendile 50% ulatuses vähendab tekkivat jäätmekogust vähemalt 9600 tonni võrra aastas ja CO2 emissiooni vähemalt 24 000 tonni.
8. Pakendikasutuse muudatust on võimalik teha kiiresti ja paindlikult siseriiklike maksude, toetusmehhanismide ja soodustustega.

Koostasid Margus Ärm, Kaupo Karba, Jaanus Purga.
November 2020

Jaanus Purga
jaanus@rohetiiger.ee
+372 512 6400

Rohetiiger
www.rohetiiger.ee